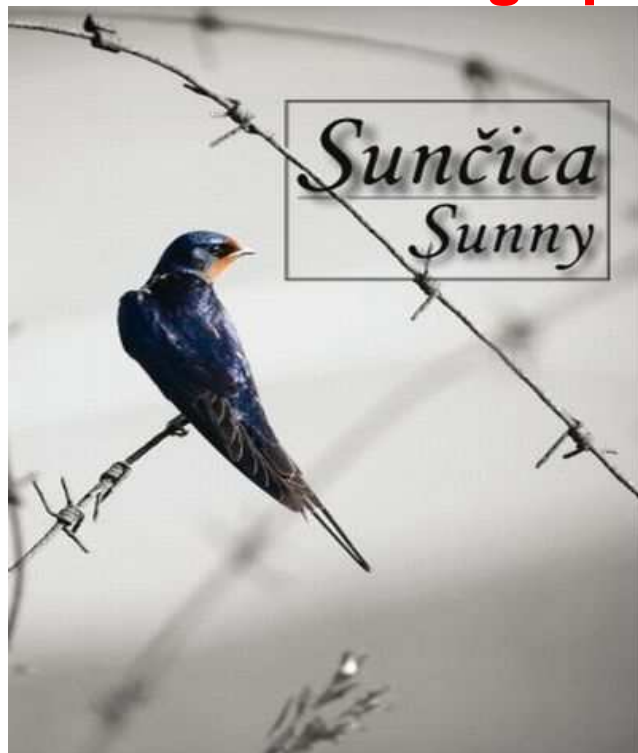

Tekst i fotografije
DAMIR BOROVIČAK

Silovane u vrtlogu ponižavanja

Sunčica je imala samo osam mjeseci kada je zatočena sa svojom majkom u okupiranom Vukovaru.

Njenu majku su zatvorili u stanu i držali kao roblje za silovanje. Sunčica nije znala što čine njoj majci, plakala je jer ju je trebala za sebe. Srpski vojnici kojima je svojim plačem ometala uživanje u vršenju zločina, bacali bi svoje teške vojničke jakne na nju.

Nekim čudom Sunčica se nije ugušila pod tim vojničkim odorama, preživjela je osmomjesečna zatočenica.

Dvadeset godina poslije Sunčica je odrasla djevojka i zna sve što su činili njoj i njoj majci. Sunčica je jaka, preživjela je okupatorske odore onda i prešućivanje zločina nad njom i njenom majkom danas.

Hrvatska je satkana od snage mnogih Sunčica.

Jučer je u Novinarskom domu u Zagrebu predstavljena knjiga "Sunčica", u dvojezičnom hrvatsko-engleskom izdanju, u nakladi Hrvatskog društva logoraša srpskih koncentracijskih logora, urednice Marije Slišković s 14 istinitih svjedočanstava žrtava ratnog zločina srbočetničkih silovanja. Žene žrtve seksualnih izživljavanja u ratu nemaju nikakav status i nikakva prava, to su svjedočile i na to su upozorile žrtve tih gnjusnih masovnih zločina silovanja, koja su do danas nedovoljno poznata hrvatskoj javnosti. Od mjerodavnih državnih institucija zatraženo je da svi silovani u ratu dobiju status ratne žrtve i odgovarajuće obeštećenje od države. „Žrtve više neće šutjeti“, upozorila je Marija Slišković, predsjednica udruge 'Žene u Domovinskom ratu', te je pozvala nadležne da stvore zakonski okvir kako bi silovanje bilo tretirano kao ratni zločin.

Svjedočile su žene s vukovarskog područja, ali ima ih i s drugih okupiranih hrvatskih područja. Nakon gotovo 20 godina skupile su hrabrost i ispričale javnosti svoje priče o seksualnim zlostavljanjima u ratu. Poniženja traju sve do danas, jer je prisutno stalno prešućivanje, nemar Državnog odvjetništva, zanemarivanje njihovih žrtava od predstavnika hrvatskih vlasti, dok se zločinci šeću po slobodi.

Ružica Erdelji nakon zvjerskog izživljavanja koje je proživjela u Vukovaru 1991. završila je na psihijatrijskom liječenju. Živi s malom mirovinom, te ističe kako istodobno neki od Vukovaraca, koji su za vrijeme rata bili s okupacijskom vojskom, danas u Hrvatskoj primaju saborsku plaću. „Nitko se ne pita kako smo mi stradale, mi nismo tema za pravosuđe, državno odvjetništvo niti za udruge za zaštitu ljudskih prava, a i mi smo bile teško obespravljene. Tražimo pravdu i podršku, ali svi okreću leđa. Mi nismo ranjene metkom, ali nam je oduzeto dostojanstvo majke i žene, dok zločinci

danas slobodno šeću Vukovarom“, s gorčinom je rekla Snježana Maljak. Usmena svjedočenja Ružice Erdelji i Snježane Maljak popraćena su dugotrajnim pljeskom i ustajanjem nazočnih u znak odavanja priznanja i poštovanja prema žrtvama takvih najodvratnijih tortura srbočetničkih zvijeri.

Predstavljanju su bili nazočni i ministar obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Tomislav Ivić te zagrebački gradonačelnik Milan Bandić, koji su istaknuli da se zločin silovanja u ratu ne smije zaboraviti. „Trebaju poduzeti sve da te zvijeri budu dosljedno kažnjene. To je zadaća svih nas“, rekao je Ivić, obećavši da će njegovo ministarstvo učiniti sve da se to što prije dogodi.

Silovane u vrtlogu 20-godišnjeg ponižavanja očekuju zaštitu svoje države. Mjesta u prvom redu čekala su na Predsjednika republike, Predsjednicu Vlade, Predsjednika Sabora, Državnog odvjetnika... No, oni su te tužne večeri bili s razlogom spriječeni. Imali su nekog drugog važnijeg posla. Naravno i uvaženi predstavnici udruga zaštitara ljudskih prava, uvaženi pusići, teršeličke, čički..., također su se te večeri bavili nečim važnijim. Nije to njima prvi put. O tužnoj sudbini robovlasnički silovanih i maltretiranih žena iz Domovinskog rata u dvorani Novinarskog doma svjedočilo se u posljednje vrijeme već treći puta. Uvijek je krema vlasti i zaštite ljudskih prava bila pozivana i uvijek je imala nekog važnijeg posla. Doista, nije lako slušati i gledati žene koje su prošle ta neljudska izživljavanja. Bolje je gospodi na vlasti imati nekog važnijeg posla.

Uostalom, kako danas pogledati u oči djevojci s imenom Sunčica, tada u Vukovaru osomjesečnoj bebi, čiji su plač četnici ušutkavali svojim odbačenim šinjelima dok su joj silovali majku. Sunčica je danas dvadesetjednogodišnja djevojka, cijeli je život bila podstanarka u progonstvu sa svojom majkom. Nisu mogle živjeti u Vukovaru gdje su im se zločinci podsmjehivali i prijetili Sunčici da ju čeka sudbina njezine majke.

Zahvaljujući ustrajnosti Sunčica se ohrabрила i predstavljena je javnosti u zagrljaju Marije Slišković. Uskoro se udaje, a nema ni stan, jer dok je bila mala četnici su joj silovali budućnost. Njima su obnovljene kuće i dopuštena sloboda, a žrtvama je hrvatska pravda okrenula leđa. Hmmm, nije lako vlastima i zaštitarima ljudskih prava u toj izopačenoj državi, bolje se ne suočiti sa žrtvama već izgovoriti s važnijim obvezama.

A na predavljanju su govorili:

Danijel Rehak:

Gospodo i gospođe, visoki uzvanici i dragi prijatelji

Okupili smo se ovdje kako bi još jedna knjiga stradanja u srpskim konce logorima vidjela svjetlo dana i upoznala Hrvatsku i svjetsku javnost o stradanjima nedužnih osoba, a ovdje se radi o ženama, koje su prošle Kalvariju, o kojoj većina ne može ni sanjati, one su je doživjele i nose je u sebi.

Volio bih da se to nije dogodilo i da na tisuće žena može mirno spavati i odgajati svoju djecu i biti sretni u obitelji. Ipak oko nas su osobe, koje imaju teške traume, koje su doživjele za vrijeme srpske agresije 1991. posebno u Vukovaru i okolici Vukovara.

Na ovim prostorima, Vukovara i Istočne Slavonije, vjekovima su se događale oluje i nevere, koje su stvarale i uništavale žitelje, koji su ovdje živjeli. I danas, duše pokojnika, obavijaju ovaj prostor, noseći strah i pakao umiranja, unoseći nemir, strah i opsjednutost, prerano oduzetih mladih života, koji nisu bili spremni umrijeti, a ubijeni su na bestijalan način. Traže svoj mir, koji im do sada nitko nije dao. Zaboravili smo na muke i patnje, umirućih i njihove duše nas na to upozoravaju, a mi smo i dalje nijemi i neodlučni.

U Vukovaru, hrvatski je narod pokazao jedinstvenost u obrani svoje domovine. Podnoseći velike žrtve, svatko je dao svoj doprinos, a najviše oni, koji su se kao vojnici i policajci borili.

Logoraši koji su doživjeli strahote u srpskim konce logorima, najviše su stradali poslije ubijenih i nestalih i danas žive sa strašnim traumama i povredama koje su zadobili boravkom u konce logorima. Za vrijeme srpske agresije na Republiku

Hrvatsku u srpske konce. logore odvedemo 30.000 tisuća osoba, od toga 3.000 žena i 500 djece, koji su prošli strahovite torture – premlaćivanja, silovanja, seksualnog zlostavljanja, psihičkog i fizičkog maltretiranja. Sve te trauma nose i danas velika većina u sebi, a svakodnevno ih odnose razne bolesti od karcinoma, krvožilnog sustava i dr.

Osnovne značajke i vrste logora

1. **Zarobljenički logori**
2. **Koncentracijski logori**
3. **Radni logori**
4. **Privatni logori**
5. **Logori za provođenje masovnih silovanja**

Posebno izdvajam :

Logor za provođenje masovnih silovanja – to je najsuvremeniji oblik logora. Sustavno su ih osnivale srbijanske vlasti i u njima su zatvarane isključivo ženske osobe nesrpske nacionalnosti, koje su bile u fertilnoj ili mlađoj dobi i na njima su izvršena sustavna masovna silovanja. Kad su žene došle u visoku dob trudnoće, koja je bila rizična za pobačaj, puštene su na slobodu. Oni su osnivani kao strategija za provođenje plana osvajanja i etničkog čišćenja, kako bi zastrašile i potakle na bijeg nesrpsko stanovništvo.

Moramo napomenuti da ovdje govorimo o **Ženi**, ženi majci, sestri, supruzi, kćeri, koje su odigrale povijesnu ulogu u stvaranju Republike Hrvatske, svojom podrškom, svojom žrtvom koja ima neprocjenjivu vrijednost, svojim odnosom, svojim učešćem, svojim tijelom, i svojim životom koji je zadnje mogla dati.

U koliko ratova, koji su se dogodilo od postanka čovječanstva do danas, je stradalo žena, s koliko je, kroz sve te oluje i nevere proživjela, patnji i muka, suza i stradanja.

Sve te strahote su prošle i žene u ovome prljavom ratu, bez morala i etike vojnog ratovanja. Teror, zastrašivanja, mučenja, silovanja, premlaćivanja, masakriranja, ubijanja, sve su to prošle žene, a mi im nismo odali ni truna priznanja, na žrtvi, na hrabrosti, na odanosti.

Zar se nikad nismo upitali, kako i koliko su stradale zatočene žene za vrijeme srpske agresije 1991. g..?

I to su nečije bake, majke, sestre, supruge i djeca. A najmlađa silovana djevojčica, imala je tek 6. g. a najstarija, baka od 80 g. to nikom ne smeta, to je tabu tema za sve one koji se bave zaštitom ljudskih prva, humanitarnim organizacijama, državnom odvjetništvu, pravosuđu i ostalim.

Zašto i žena nije postala simbolom otpora, vjere i istrajnosti, podnoseći velike žrtve 1991. g. za vrijeme srpske agresije na Republiku Hrvatsku.

Ponosimo se što smo bili s njima, među odabranima, oni **koji su bili samo broj, koji može, a ne moraju preživjeti.**

Možda se kad ovo čujete i u vama probudi želja da zaštitite žrtve koje su obespravljene, a do sada su izjednačene kao žrtve i zločinci.

Ovaj kratki opis neka vas uvijek podsjeti na **Ženu – žrtvu rata, nepriznatu, nezaštićenu, omalovaženu, ismijanu i napuštenu.**

Ružica Erdelji:

Poštovani,

ja sam Ružica Erdelji, djevojačko Barbarić, hrvatica-hercegovka. Rođena sam 11. siječnja 1951., u Grabovu kod Vukovara.

Rat sam provela u Vukovaru, na Olajnici, zgrada 15, na hodniku trećeg kata, bez ikakvih uvjeta za život, bez vode, hrane, u strahu. Gladna u 21 stoljeću. Čekali smo slobodu. Dolaskom okupatora-četnika, za mene i mnoge Hrvate počinje križni put, a mnogi se nisu nikada ni vratili sa tog križnog puta.

Morali smo se predati četnicima, vodili su nas kroz grad, na mostu Jelica Janković ljubi se sa četnicima, imenom i prezimenom govori koga treba ubiti. Tih ljudi više nema, a ona se ponosno šeta Vukovarom.

Odvoze nas autobusima na Velepromet. Čim sam izašla, odvajaju srbe na jednu, a Hrvate na drugu stranu. Dolazi Branka Janjetović i upisuje me pod broj 477.

Ubrzo dolazi moj komšija, Pero Krtinić, prokazuje me kao Hrvaticu i predaje četnicima, dok sam se ja nadala da će mi pomoći. Uvode me u zgradu stolarije. Na vratima Slađana Korda, otima mi sve što sam imala, a imala sam oko 30.000 njemačkih maraka i zlatninu. Isjekla mi je kožnu jaknu tražeći novce, uzela je sve i šutnula me u stolariju.

Tamo pakao u pola 10 navečer izvodi me četnik po nadimku Topola iz Veleprometa i vodi ulicama Vukovara. Kaže, vodi me na ispitivanje. Noć, ne znam gdje sam se nalazila, uvodi me u jednu kuću i zatim u sobu, u toj kući je bio četnički štab. On, naoružan, poskidao je sve sa mene i silovao me cijelu noć, dok se vani pucalo. U susjednoj sobi je neki čovjek plakao.

Ujutro me odvodi u drugu sobu, tamo njih nekoliko, ponovno silovanje. Zatim dolazi četnik koji me odvodi na kat, u dječiju sobu. Opet silovanje, izživljavanje. Nakon što se izvio nadamnom, vodi me u prizemlje, gdje već čeka četnik sa nadimkom Žmigo. Sa rednicima i puškom odvodi me u susjednu kuću, gdje su sve arkanovci. Ponovno silovanje, redom, jedan po jedan. osjećala sam poniženje, gadila sam se sama sebi, prljava, raščupana. Istjeraše me van, a tamo čeka Žmigo koji me vodi dalje kao ratni plijen, mene ustašicu. Putem srećemo Iliju Macuru, mislila sam pomoći će mi, a on se napravio da me ne poznaje. Bio je u vojnoj uniformi, a danas radi kao dostavljač u policiji.

Žmigo me odvodi u podrum jedne kuće preko puta tekstilne škole, siluje me i on cijelu noć. Ujutro me vodi četničkom vojvodi, vukovarcu Lančuzaninu, sa nadimkom Kameni. On me šalje u Velepromet, da mi tamo sude. I opet stolarija kod Slađane Korde. Šutnila me u jednu sobu, to je bila soba smrti. Ja jedina žena među muškarcima. Tu su stalno dolazili vukovarci, obučeni kao četnici, tukli su nas i izvodili ljude, koji se više nisu vraćali. Drugu noć nas izvode i autobusom prevoze u vojarnu. Tamo nas tuku i tjeraju ležati na betonu. Kad smo trebali na toalet, mora nas biti 10. Kad konačno stignemo do toaleta, ne možeš se opustiti od straha, jer kraj nas stoji naoružani četnik. Jedan dan morali smo čistiti krug vojarnu, ponižene, prljave, osramoćene. Nailaze Stanimirović, Dokmanović i Hadžić, pljuju nas i pitaju psujući, šta radimo na svetom srpskom tlu. Stanimirović sada prima saborsku plaću, dok ja živim od 1.775 kn mirovine nakon 35 godina staža.

Nakon svih tih tortura i izživljavanja, 29. studenog 1991. preveženi smo u Sremsku Mitrovicu, a 12. prosinca 1991. smo razmjenjeni. Nikada nitko nije pitao kako sam, trebam li pomoć. Liječila sam se na psihijatriji u Čakovcu, Zagrebu i Vukovaru. Nitko mi nije pružio ruku utjehe.

Hvala svima koji nas podržavaju na ovom bolnom putu, putu istine, jer istina se mora saznati.

Snježana Maljak:

Poštovana i cijenjena gospodo,

Rođena sam i odrasla u u Vukovaru. Majka sam četvero djece.

Kada mi je bilo 22 godine, počeo je rat u našoj domovini. Počeo je rat u mom gradu, mom Vukovaru.

Mnogi misle da je Vukovar pao 18.11 1991, ali ne, ulica po ulica su okupirane još početkom rujna 1991. Dio grada na kojem sam i ja bila u sanitetu, kao branitelj „204“-te brigade, pao je 14.09.1991. U roku manjem od 24 sata, ubijeno je preko stotinu civila, muškaraca, žena i branitelja. Pokolj... Sve što se događalo u vremenu kad cijela Hrvatska i svijet nisu znali da je veliki dio Hrvata zatočen i ubijen u Vukovaru ne bi moglo stati ni u stotine knjiga, jer je svako svjedočanstvo za sebe velika patnja čovjeka pojedinca. Bili smo robovi u vlasništvu srbočetnika i JNA. Ljudi su odvođeni, ubijani, žene silovane, među njima i ja... Pomoći nema. Jedina pomoć i izlaz da izbjegnem silovanje je smrt.

Molila sam Boga da živa dođem svom tada 3-godišnjem sinu, dok je u meni rasla mržnja prema svemu što dolazi od Srba. Počela sam mrziti i sebe što moram podnositi da me siluju, ali strah od smrti i želja za životom bili su jači od mržnje.

Mislila sam tada, tata i brat, muž će me osvetiti. Osvetit će me moja Hrvatska... NIŠTA. Tata i brat rekoše, šuti, sramota je, nisi jedina. Muž reče, ako si prošla kao žene u Srbijanskim Begejcima, ubit ću i tebe i sebe.

Moja Hrvatska šuti.

Tko sam ja za nju, pitam se. Nikoga nije briga za moju bol, moju patnju, moj vapaj iz srca i duše. Moram šutjeti dok me ljudi ismijavaju, dok mi suborci okreću leđa.

Liječila sam se u bolnici Dubrava na odjelu psihijatrije, a zatim u Draškovićevoj, u poliklinici za žrtve terora. Pet godina je trebalo da smognem snage ispričati psihijatrici prvi dio.

Postoje 3 dijela u mojoj glavi, prvi dio prije pada, drugi poslije pada Vukovara, a treći na slobodi, u Hrvatskoj. Kada god ispričam prvi dio, drugi ostane neizrečen jer je previše zla i patnje u prvom dijelu.

A onda se pojavi i treći dio, u kojem tražim pravdu, podršku, ali svi okreću leđa. Nekako ljude mogu i razumjeti, imaju oni svoju bol i muku, ali moja Hrvatska? Moja Hrvatska za koju sam se žrtvovala, za koju sam ostavila dijete majci na brigu, to prelijeva čašu boli. Zar ja moram dokazivati da sam silovana, a zločinci slobodno šeću mojim Vukovarem, mojom Hrvatskom. Oni ne moraju dokazivati gdje su bili i šta su radili 1991, dobijaju obnovu, posao. Susrećem ih u gradu, podsmijavaju se i oni. U jednom trenutku prije 12 godina mržnja iz mene se izlila pri susretu sa silovateljem, i udarila sam ga kišobranom.

Upoznajem žene koje su kao i ja silovane, obeščašćene. Tek nekolicina može govoriti javno. Neke su rekle policiji bez sluha, gospođi Slišковиć i meni.

Svima je teško živjeti bez oduzetog dostojanstva, sa otvorenom ranom na duši. Mi nismo ranjene metkom, šrapnelom. Nama je oduzeto dostojanstvo žene i majke.

Godine su prošle, mnogih više nema, starost, tuga i bolest odnose živote bez zadovoljštine. U cijelom svijetu žena i njezina čast su zaštićene, samo ne u našoj Hrvatskoj. Mi se nemamo snage same izboriti, ali više nemamo snage niti šutjeti kao žrtve zločinačkog terora. Strašne su ispovjesti obeščašćenih žena Vukovara, Sotina, Berka, Lovasa i drugih mjesta.

Zar se nikada nitko nije upitao kako i koliko su stradale zatočene žene za vrijeme srpske agresije 1991. Mi smo bile i jesmo nečija djeca, nečije supruge i majke, bake. Najmlađa silovana djevojčica imala je svega 6 godina, a najstarija baka 80. Mi nismo tema za sve one koji se bave zaštitom ljudskih prava, humanitarnim organizacijama, državnom odvjetništvu, pravosuđu i ostalim institucijama. Nismo, jer nismo članovi njihovih obitelji, njihovi najbliži. Još se sjećam ledenog pogleda i gađenja prema meni odvjetnika Hrvata, koji je branio zlotvora koji me silovao. Zabranio mi je da mu se obraćam. Danas taj isti odvjetnik radi na visoko pozicioniranom položaju Ustavnog suda RH, a njegov ured i dalje vodi „predmet“, tako da je moj slučaj zaključan u ladici Županijskog suda u Vukovaru, a ja i dalje nosim teret krivnje što sam živa, pogotovo jer se parnica tako vodila da sam mislila i dalje mislim da se meni sudi, a ne silovateljima.

Mi moramo iskazati svoja svjedočanstva, jer smo divljački i nehumano zlostavljane ratne žrtve. Mučeno nam je tijelo, ali još više srce i duša. Željeli su nam iščupati duh čestitosti, majčinstva i supružništva svojim smišljenim velikosrpskim zločinačkim pothvatom. Želim u svoje ime i u ime svih obeščašćenih žena kriknuti do neba, jer nema mi gore odvratnosti od onoga što su nam učinili. Danas ti isti zločinci likuju i u Srbiji i u svijetu, a najžalosnije i u Hrvatskoj, dok mi govoreći istinu, tražimo pravdu i zaštitu naših ljudskih prava.

Hvala svima koji su slali i šalju pisma podrške, svima onima kojima je stalo do istine i pravde. Samo vjera u Boga i moja obitelj su me održali na životu sve do sada. Hvala Bogu što mi ih je dao i što mi daje snagu da govorim u ime svih obeščašćenih žena. Hvala Mu i što nam je poslao gospođu Maruju Slišković koja nas je okupila i okuplja i dalje kao majka.

Marija, draga hvala Vam od srca za sve, pogotovo za žrtvu za nas i naša prava. Bog Vas blagoslovio.

Tekstovi u knjizi »Sunčica« nisu štivo koje se čita u trenucima odmora.

Nije ovo ni jedna od promocija tiskane knjige.

»Sunčica« traži ozbiljnost cijelog društva, nas ovdje, svih političkih struktura, javnih djelatnika, medija, cijeloga naroda.

Marija Slišković:

Ovo su istiniti iskazi, svjedočanstva, žena o ratnom zločinu silovanje koje su proživljavale u vrijeme ratne agresije Srbije i JNA na

Hrvatsku. U vremenu kada ih Hrvatska nije mogla zaštititi.

Ovo su istinita svjedočanstva o zarobljavanju, silovanju, maltretiranju, ponižavanju žena i muškaraca, vršenih kao dio ratne strategije agresora. Zatočene žene na okupiranom dijelu našeg Vukovara, kao vojničko roblje odvođene su u kuće, zatvarane i bile na raspolaganju. Na svakoj od tih vukovarskih kuća na ogradi je bila oznaka – bijela krpa. Iskazi se odnose i na silovanja na teritoriju Srbije.

Zapisano je dio proživljenog, malog broja žena. Odredila sam 14 iskaza kao 14 postaja Križnog puta jer ovo je bio Križni put koji su prolazile. U njihovom Križnom putu postoji i petnaesta postaja, živjeti sam s proživljenim i susretati zločince. Živjeti s osjećajem napuštenosti, nezaštićenosti, bez pravde koja bi postavila razliku između žrtve i zločinca. O svemu šutjeti.

Sunčica je osmomjesečna zatočenica. U procesu koji se vodio protiv počinitelja zločina nad njenom majkom, kao statistički podatak navodi se da se u stanu za silovanje nalazila i osmomjesečna djevojčica. I to je sve. Majka navodi da su vojnici bacali na njenu bebu svoje teške vojničke jakne. Beba se mogla ugušiti. Majka nije mogla zaštititi ni sebe ni nju, trpjela je užas.

Nije pokrenuta odgovornost nasilja nad osmomjesečnom Sunčicom, samo je zločincima u ponovljenom postupku kazna prepolovljena, žrtva nije oštećena.

Ova petnaesta postaja događa se u vremenu oslobođene zemlje, uspostavljenih državnih institucija hrvatske države koja želi biti članica europskog demokratskog svijeta. Hrvatska nije nastala na temeljima parlamentarnog dogovora, ona je krvlju i žrtvama izborena.

Hrvatska tu krv i te žrtve mora poštivati, ne deklarativno nego istinski. Kako Hrvatska smije prešućivati ratni zločin? Kako to da ne postoji pravo žrtve? Pitanje je svih nas kojima je pravda ispred politike.

Zbog čega se ovaj ratni zločin taji, kada su žrtve tu među nama. Nije li prešućivanje zločina također zločin.

Zato je »Sunčica« tu, da nitko ne prešućuje osmomjesečnu logorašicu, da se ne prešućuje ratni zločin, da žrtve znaju da je prošlo vrijeme kada ih njihova država nije mogla zaštititi. »Sunčica« je napor žrtava iskazati svjedočanstvo s kojim državne institucije trebaju pokrenuti procese oštećenja žrtava, pokretanje procesa protiv počinitelja, članova agresorske vojne ili paravojne snage.

Ne postoje li zakonske odredbe, stvorite ih. Žrtve više neće šutjeti.

